

*Г. Д. Аксьонова,  
аспірант кафедри регіонального управління, місцевого  
самоврядування та управління містом, Національна академія  
державного управління при Президенті України*

## СПІВРОБІТНИЦТВО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ СТРУКТУРАМИ У РОЗВ'ЯЗАННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ: ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ НАПОВНЕННЯ ТА ЗМІСТ

*У статті проаналізовано визначення сутності понять "взаємодія", "співробітництво", "партнерство", їх еволюцію та співвідношення між собою. Запропоновано авторське визначення поняття "співробітництво органів місцевого самоврядування з підприємницькими структурами у розв'язанні екологічних проблем".*

*The article analyses the definition and the sense of such terms as "interaction" and "cooperation", "partnership" their evolution and parity among themselves is lead. "Cooperation of bodies local government with enterprise structures in the decision of environmental problems" is offered author's definition of concept.*

*Ключові слова: взаємодія, співробітництво, партнерство, органи місцевого самоврядування.*

### ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Дефініції "співробітництво", "взаємодія", "партнерство" тривалий час використовуються в науці, характеризуючи майже всі сфери людського буття. Але єдиного розуміння теоретичного застосування цих понять у науці державного управління не сформовано. Різне тлумачення посадовими особами місцевого самоврядування, керівниками підприємств, представниками громадськості понять ускладнює процес співробітництва. Водночас вироблення єдиної термінології є необхідною умовою для розробки механізмів та інструментів співробітництва, зокрема щодо співробітництва органів місцевого самоврядування з підприємницькими структурами.

### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Зміст понять "взаємодія", "співробітництво", "партнерство" став предметом вивчення як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Серед українських науковців до безпосереднього вивчення сутності цих категорій звертались: Н. Діденко, К. Козлов, О. Птахіна, М. Туленков. Так, К. Козлов зазначив: "... деякі дослідники вважають поняття "взаємодія" усталеним в науці, тому не піддають його всебічному дослідженню, але існує потреба у більш детальному аналізі цього поняття" [6, с. 12]. Відповідно це стосується й інших зазначених категорій.

Вагомий внесок у розроблення питання взаємовідносин у різних сферах

зробили такі науковці, як Ю. Сурмін, А. Михненко, О. Бабінова, А. Беззубко, О. Якубовський, Т. Бутирська, В. Вакуленко, В. Мамонова, Ю. Назар, В. Москаленко, В. Мартиненко, А. Усаченко та ін. До розгляду взаємовідносин влади і бізнесу зверталися й російські вчені: А. Горбунов, Г. Касаткін, Д. Максимов, П. Толпегін, Ф. Шамхалов, А. Нікітаєва.

### НЕ ВИРІШЕНІ РАНІШЕ ЧАСТИНИ ПРОБЛЕМИ

Розв'язання проблеми чіткого розмежування понять і категорій є першочерговим завданням для формування основи щодо здійснення подальших досліджень у сфері державного управління. Мова йде не тільки про практичні аспекти співробітництва органів місцевого самоврядування з підприємницькими структурами, а й про змістове наповнення термінів. Слід зазначити, що в науковій літературі терміни "співробітництво", "взаємодія", "партнерство" науковці використовують як тотожні і вкладають у них один зміст. Виходячи з цього метою статті є визначення змісту співробітництва органів місцевого самоврядування з підприємницькими структурами на основі аналізу категорій "взаємодія", "співробітництво" і "партнерство" та інших пов'язаних з ними понять.

### ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зазначені категорії ми розглянемо в кількох площинах, а саме: філософській, політичній, соціальній, психологічній та економічній. Аналіз сутності цих термінів ми будемо здійснювати від філософського загального розуміння категорій до їх інтерпретації в галузі науки державного управління та практичного застосування.

Так, Нова філософська енциклопедія трактує поняття "взаємодія" як філософську категорію, що відображає процеси взаємодії різних об'єктів, які впливають один на одного, їх взаємну зумовленість, зміни стану, взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого. Взаємодія являє собою вид неопосередкованого чи опосередкованого, зовнішнього чи внутрішнього відношення, зв'язку. Властивості об'єкта можуть проявлятися і бути пізнаними тільки у взаємодії з іншими об'єктами. Взаємодія виступає як інтегруючий фактор, за допомогою якого відбувається об'єднання частин у відповідний тип цілісності, організація структури. Кожна форма руху матерії має в основі відповідні типи взаємодії структурних елементів [12, с. 394].

У політичній науці взаємодія розглядається як процес безпосередньої (міжособистісної) або опосередкованої (засобами зв'язку, матеріальними носіями культури, інформації і т. ін) дії суб'єктів один на одного, що породжує їх взаємну психічну обумовленість і зв'язок" [22]. У Політичній енциклопедії поняття "взаємодія громадсько-політичних сил" трактується як система відносин між громадсько-політичними суб'єктами даної країни в процесі їх взаємного спілкування в усіх сферах життя. На громадсько-політичній арені діють численні суб'єкти, які репрезен-

тують політичні, соціально-професійні, культурні, національно-етичні, релігійні та інші групи сучасного суспільства. Вони вступають у взаємодію, яка становить зміст громадсько-політичного процесу. Взаємодія громадсько-політичних сил може мати характер союзу, співіснування, співробітництва, конкуренції, конфлікту. Загалом це залежить від того, інтереси яких груп репрезентують ці громадсько-політичні сили, яку мету вони ставлять і якими засобами вони її досягають, яке місце посідають у системі влади [14, с. 200]. Так, на думку В. Надраги, "взаємодія більш за все виявляється у сфері політики, особливо в управлінні, направленому на регулювання. Її слід вважати одним із соціально-економічних процесів у державі" [10].

Співробітництво політичне — це вид діяльності суб'єктів політики, спрямованої на досягнення відповідної мети. Підґрунтям цього співробітництва є спільна зацікавленість його учасників. Серед багатьох його методів використовують такі: діалог (полілог), переговори, консенсус. Для співробітництва використовуються різні засоби, зокрема: фінансово-матеріальні, технічні, інтелектуальні та ін. Принципами політичного співробітництва виступають: рівноправність сторін; відповідальність партнерів за своїми зобов'язаннями; взаємодопомога; вирішення суперечностей мирним шляхом. Численні види співробітництва політичного можна класифікувати наступним чином: залежно від спрямованості (прогресивне, регресивне); стосовно майбутнього розвитку (перспективне, націлене на нові можливості для спільної діяльності; безперспективне); за формою взаємодії (легітимне, нелегітимне); за ступенем ефективності (конструктивне, деструктивне); за часовими характеристиками (коротко-, середньо-, довготермінове); за масштабністю тощо [15, с. 442].

Категорія взаємодії також досить детально вивчається такою наукою, як соціальна психологія. На нашу думку, найбільш вдалим, є розкриття поняття "взаємодія" та його співвідношення з поняттям "співробітництво" у [8]. Тут поняття "інтерація" (від англ. interaction) означає взаємодію. У вітчизняній соціальній психології поняття "інтерація" і "взаємодія" здебільшого отожденоються. Взаємодія — це універсальна властивість усього існуючого світу речей і явищ в їх взаємній зміні, впливі одного на інші. В суспільстві взаємодія — це система зв'язків і взаємодій між індивідами, соціальними групами, сукупність усіх соціальних відносин.

Люди вступають в численну кількість різних видів взаємодій, на основі чого в соціальній психології створено низку їх класифікацій. Розрізняють кілька типів взаємодії (англ. interaction — інтерактивна), зокрема співробітництво і суперництво (конкуренція). Співробітництво передбачає взаємопов'язані дії індивідів, що спрямовані на досягнення загальних цілей із взаємною вигодою для взаємодіючих сторін. Взаємодія на основі суперництва включає в себе спроби відсторонення, випе-

редження або придушення суперника, який прагне до ідентичних цілей. Ці два типи взаємодії є полярними, супроводжуються протилежними почуттями, установками і орієнтаціями у взаємодіючих індивідів [8, с. 458—473]. Отже, співробітництво є одним з типів взаємодії.

Залежно від того, якою мірою люди в процесі взаємодії враховують інтереси один одного, Г. Ложкін, М. Коць, Т. Петровська, І. Зубкова виділяють три основні види взаємодії: співробітництво, домінування й суперництво.

Співробітництво — взаємодія, за якої люди сприяють задоволенню інтересів один одного, дотримуються приблизного паритету та об'єднують свої зусилля добровільно, спираючись на усвідомлення значення й відповідальності вирішення спільного завдання, на прагнення допомогти іншим учасникам спільної справи. Між людьми виникають взаємні обов'язки й відповідальність [16, с. 6].

Слід погодитись із думкою Ю. Сурміна, який зазначає: "...взаємодія є винятково складним, ситуативним процесом, для якого характерний дуже великий перелік проблем. Основними проблемами соціальної взаємодії є: взаємоочікування суб'єктів, настрої на розвиток взаємодії або на її припинення; довіра між суб'єктами взаємодії; правила, норми та цінності взаємодії; стійкість взаємодії, її перетворення в соціальні відношення; конфлікти в процесі взаємодії та засоби їх вирішення; ресурсне забезпечення взаємодії, зміст, форми, методи, технології взаємодії; результативність взаємодії, яка веде до досягнення суб'єктами взаємодії загальних та особистих цілей та задоволення інтересів" [18, с. 347].

Щодо терміна "партнерство" (від лат. parties — частина, фр. partenaire — співучасник спільної діяльності), то це добровільна співпраця двох або кількох фізичних чи юридичних осіб, фірм, корпорацій, регіональних, міжрегіональних, міждержавних організацій, що беруть участь у спільних справах, проектах, програмах. Виділяють партнерство загальне — партнерство, за якого кожний учасник несе обмежену відповідальність за зобов'язаннями партнерства, має однакові права в управлінні ним, а також повноваження на укладання угод, і партнерство повне — партнерство, учасники якого несуть особисту та солідарну відповідальність за його зобов'язаннями [20, с. 699].

Партнерство соціальне (від лат. socialis — суспільний, partenaire — компаньйон) — неконфронтаційний спосіб регулювання суспільних, соціально-трудоуних відносин між великими групами населення, зокрема між підприємцями, працівниками та державою. Відносно нова дефініція "партнерство соціальне" трактується як ідеологія, форми й методи узгодження інтересів різних соціальних груп та їхніх членів з метою конструктивного співробітництва. Так, у загальному значенні партнерство — це співпраця кількох контрагентів, об'єднаних однією метою, а партнерство соціальне — специфічна форма соціальних відносин трьох суб'єктів соціально орієнтованої

ринкової економіки — держави, найманих працівників і підприємців, які формують систему трипартизму. Соціальні відносини між цими суб'єктами можуть бути конструктивними і неконструктивними. Конструктивні — відносини співробітництва, взаємодопомоги або конкуренції, організованої так, щоб сприяти досягненню позитивних результатів. Неконструктивні — виникають у разі розбіжності інтересів їх суб'єктів. Крім традиційного трактування, партнерство соціальне розглядається і в інших аспектах, однак завжди передбачає готовність сторін до взаєморозуміння і прагнення до соціальної рівності: а) з позиції окремого суб'єкта господарювання — партнерство соціальне на підприємстві та поза ним; б) відносини місцевої влади з громадськістю (діловими колами, підприємцями), під якими розуміють взаємовигідну співпрацю між ними в різних сферах життєдіяльності та взаємну відповідальність за виконання взаємних зобов'язань. Партнерство соціальне, з одного боку, передбачає створення владою належних умов для розвитку бізнесу (наприклад, на рівні місцевого самоврядування — створення сприятливого підприємницького середовища, удосконалення системи місцевого оподаткування, сприяння збереженню, розширенню та освоєнню місцевими підприємствами частки ринку товарів і послуг тощо), а з другого — підприємницькі структури сприяють розв'язанню проблеми зайнятості, наповненню місцевого бюджету, розв'язанню екологічних проблем та ін. Позитивний результат такого партнерства — збільшення частки функціонуючих підприємств серед зареєстрованих, зменшення кількості безробітних, зростання внутрішніх інвестицій [20, с. 699—701].

Партнерство є універсальним соціальним явищем, яке існує на різних рівнях суспільних відносин (від міжособистісних до відносин між групами інтересів на рівні суспільства).

Учені зазначають, що термін "партнерство" ще не набув статусу соціальної категорії поряд з іншими категоріями, які позначають різні форми соціальних відносин залежно від характеру взаємодії між сторонами [17, с. 134—135].

З економічної точки зору взаємодія — участь у загальній роботі [4, с. 50]. Згідно з позицією російського ученого-економіста А. Нікітевої, під взаємодією держави та бізнесу в системі ринкової економіки розуміється процес спільної діяльності державних і приватних інститутів, спрямований на розробку, ухвалення і реалізацію ефективних рішень щодо розвитку соціально-економічної системи в цілому та досягнення цілей окремих господарських підсистем, що базується на узгодженні економічних інтересів сторін та оптимальному використанні ресурсів суспільства [11, с. 141].

Відомий російський учений Ф. Шамхалов визначає взаємодію підприємства і державної влади як систему суспільних відносин між структурами політичної влади і господарюючими суб'єктами з приводу використання останніми у власних специфічних інтересе-

сах всієї сукупності економічних ресурсів суспільства. Сутність взаємодії підприємницьких структур, з одного боку, та органів державної і муніципальної влади — з другого, полягає в узгодженні, своєрідній інтеграції дій політичної і господарчої влади на підставі консенсусу економічних інтересів сторін для найбільш ефективної реалізації специфічних функцій кожної з них, досягнення їх стратегічних цілей та вирішення завдань стратегічного характеру, внаслідок чого забезпечується стабільність економічного та соціального розвитку країни в цілому [21, с. 215]. Як бачимо, в дослідженнях учених є певна єдність поглядів щодо сутності, змісту поняття "взаємодія влади та підприємництва".

Аналіз наукової літератури з даної проблеми дає можливість виокремити визначення понять "взаємодія", "співробітництво", "партнерство" і дослідити еволюцію цих понять (див. табл. 1).

Як бачимо з таблиці, поняття партнерства і співробітництва дістають поширення у вітчизняному науковому просторі в ХХ ст. Насамперед, це зумовлено зміною ролі органів влади та суспільних інститутів, трансформацією ієрархічних управлінських механізмів у такі механізми, де взаємодія здійснюється на засадах рівноправного партнерства. У цей час змінюється роль суспільства в державному управлінні та набувають практичного застосування нові принципи взаємодії, зумовлені як позитивним впливом досвіду зарубіжних країн, так і потребою українського суспільства у підвищенні якості управлінських послуг держави та її інститутів.

У контексті даного дослідження заслуговує на увагу визначення категорії "взаємодія" та "партнерство" у словнику-довіднику "Державне управління та державна служба", а також в "Енциклопедичному словнику з державного управління". У першому поняття "взаємодія" розглядається як участь у спільній роботі, діяльності; співробітництво, спільне здійснення операцій, угод [3, с. 29]. Тобто поняття "взаємодія" і "співробітництво" визначаються як тотожні. Термін "партнерство" визначається як спільна діяльність людей, організацій, заснована на рівних правах та обов'язках, спрямована на досягнення загальної мети [5, с. 511]. На відміну від попереднього трактування, тут наголос робиться на рівних правах учасників партнерства.

О. Бабінова визначає поняття "взаємодія" як постійну співпрацю у вирішенні як значних, так і повсякденних питань, за якої обидві сторони діють відкрито та прозоро [1, с. 24].

Слід підкреслити, що зазначені категорії мають різні форми прояву — "взаємодія соціальна", "взаємодія по-

Таблиця 1. Еволюція понять "взаємодія", "співробітництво", "партнерство"

Рік	Зміст поняття	Джерело
1971	Взаємодія – одна з основних філософських категорій, що відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і зміна стану або взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого.	Велика Радянська енциклопедія. – М.: Рад. енцикл. – Т. 5. – С. 9.
1979	Взаємодія (у філософії) – одна із загальних форм взаємозв'язку між явищами, сутність якої полягає у зворотній дії одного предмета чи явища на інший	Український радянський енциклопедичний словник. – Т. 2. – С. 210.
1986	Взаємодія (у філософії) – одна із загальних форм взаємозв'язку між явищами, предметами, сутність якої полягає у зворотній дії одного предмета чи явища на інший	Український радянський енциклопедичний словник. – К. – Т. 1. – С. 282
1997	Взаємодія політична – взаємний вплив різних політичних суб'єктів у процесі їх політичної діяльності; необхідна передумова повної реалізації функцій політичної системи	Політологічний енциклопедичний словник: - К. – С. 46
1998	Взаємодія – співдія, співдіяння. Взаємний зв'язок між предметами в дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь.	Новий тлумачний словник української мови. – Т. 1 «А-Є». К. – С. 259
2000	Взаємодія в економічній площині – участь у спільній роботі, діяльність, співробітництво, спільне здійснення операцій, угод	Економічна енциклопедія – К. – Т. 1. С. 182
2005	Взаємодія – вплив однієї реалії на іншу реалію, що змінює її динамічну поведінку	Енциклопедія сучасної України. – Т. 4. С. 364.
2001	Партнерство загальне в економічній площині – партнерство, за якого кожний учасник несе обмежену відповідальність за зобов'язаннями партнерства, має однакові права в управлінні ним, а також повноваження на укладання угод	Економічна енциклопедія – К. – Т. 3. – С. 698.
2001	Партнерство соціальне – ідеологія, форми й методи узгодження інтересів різних соціальних груп та їх членів з метою конструктивного співробітництва	Економічна енциклопедія. – С. 699 – 701.
2002	Взаємодія – філософська категорія, яка відображає особливий тип відносин між об'єктами, за якого кожний з об'єктів діє на інший об'єкт, приводячи до його зміни, і водночас зазнає дії з боку кожного з цих об'єктів, що, в свою чергу, зумовлює зміну його стану	Філософський енциклопедичний словник. – К. – С. 77.
2002	Партнерство – 1. Добровільна співпраця двох або кількох фізичних чи юридичних осіб, фірм, корпорацій, регіональних, міжрегіональних, міждержавних організацій, що беруть участь у спільних справах, проектах програмах. 2. Форма співробітництва фірм, компаній, що закріплюється протоколом про партнерство або договором	Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера. – К. – С. 441.
2002	Співробітництво компаній – співпраця підприємств, фірм, компаній і корпорацій, що базується на частковому збігу їх економічних інтересів з метою уникнення надмірних втрат у процесі конкурентної боротьби й отримання вищих прибутків	Економічна енциклопедія. – Т. 3. – С. 444.
2002	Взаємодія – участь у спільній роботі, діяльність, співробітництво, спільне здійснення операцій, угод.	Економічна енциклопедія. - Т. 1. – С. 182.
2005	Співробітництво – спільна діяльність, спільні дії	Великий тлумачний словник сучасної укр. мови. – Т. 5. – С. 1728.
2008	Взаємодія – участь у загальній роботі	Економіка: від А до Я: понятійно-термін. слов. – К. – С. 50.
2010	Взаємодія у філософії – філософська категорія, яка відображає процеси взаємодії різних об'єктів, які впливають один на одного, їх взаємну зумовленість, зміни стану, взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого. Взаємодія являє собою вид неопосередкованого чи опосередкованого, зовнішнього чи внутрішнього відношення, зв'язку	Нова філософська енциклопедія. – М. – Т. 1. – С. 394.
2010	Взаємодія управлінська – участь у спільній діяльності суб'єктів управління в процесі досягнення суспільно необхідних цілей	Енциклопедичний словник з державного управління. – К. – С. 81.
2010	Партнерство – спільна діяльність людей, організацій, заснована на рівних правах та обов'язках, спрямована на досягнення загальної мети	Енциклопедичний словник з державного управління. – К. – С. 511.
2010	Державно-приватне партнерство – співробітництво між державою України, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору	Закон України «Про державно-приватне партнерство» 2404-17 від 01.07.2010 р.

літична", "взаємодія економічна", "співробітництво", "співробітництво соціальне", "міжсекторальне партнерство", "партнерство економічне", "державно-приватне партнерство" тощо. Термін "співробітництво" у вітчизняній науковій літературі використовується науковцями більше для визначення поняття "міжнародне співробітництво" та "транскордонне співробітництво". Термін "партнерство" вживається частіше як "соціальне партнерство", "державно-приватне партнерство".

Для глибшого осмислення проблеми дослідження доцільним видається з'ясування також змісту терміна "підприємницької структури", його

співвідношення з поняттям "бізнес-структури". В. Велков визначає "бізнес" як сукупність підприємницьких структур (від індивідуальних підприємців до загальнонаціональних інтегрованих бізнес-груп), що ведуть господарську діяльність на ринку з метою отримання "приватних" комерційних вигод [2, с. 2].

Економісти зазначають, що багатоманітність видів підприємницьких структур, які існують в ринковій економіці, є виявом відмінностей трьох організаційних форм підприємництва: індивідуальної, партнерства і корпорації. Названі форми прийнято поділяти на дві групи — приватні й гро-

мадські. До першої групи належать індивідуальні підприємці і партнерства, до другої — корпорації. Цей поділ має не формальний характер [13]. Підприємницька структура в російській науковій літературі визнається як така форма організації господарської діяльності, яка об'єднує інтереси, зусилля і капітал учасників, бере на себе цільові настанови, спрямовані на отримання зиску, який розподіляється між усіма учасниками за здалегідь оговореними принципами та правилами. М. Курбатова, С. Левін ототожнюють поняття "бізнес" та "підприємницькі структури" [7], таке бачення цілком прийнятне і може застосовуватися для наших умов.

Щодо поняття "екологічні проблеми", то більшість джерел визначають його як будь-які явища, пов'язані із взаємодією людини й природи, впливом на природу та зворотним впливом природи на людину та її економіку, з життєво і господарсько важливими процесами, які зумовлені природничими причинами (стихійні лиха, кліматичні порушення тощо) [9]. Виділяють шість груп екологічних проблем: атмосферні (забруднення атмосфери: радіологічне, хімічне, механічне, теплове); водні (виснаження і забруднення поверхневих і підземних вод, забруднення морів і океанів); геолого-геоморфологічні (інтенсифікація несприятливих геолого-геоморфологічних процесів, порушення рельєфу і геологічної будови); ґрунтові (забруднення ґрунтів, ерозія, дефляція, вторинне засолення, заболочування та ін.); біотичні (зведення рослинності, деградація лісів, пасовищна дигресія, скорочення видової різноманітності та ін.); комплексні (ландшафтні) (запустинювання, зниження біорізноманітності, порушення режиму природоохоронних територій) [23]. Слід зазначити, що екологічні проблеми, як правило, виникають саме на місцевому рівні, на цьому рівні підприємницької структури безпосередньо використовують природний потенціал території і співпрацюють з органами місцевого самоврядування.

## ВИСНОВКИ

На нашу думку, немає методологічної помилки, коли представники різних наукових шкіл застосовують категорії "взаємодія", "співробітництво", "партнерство" як тотожні. Однак слід враховувати, що одне поняття включає в себе аспект іншого, поняття "взаємодія" є більш ширшим, ніж "співробітництво". Аналіз словникових, енциклопедичних та наукових визначень свідчить, що ці терміни здебільшого використовуються як поняття, близькі за змістом, хоча кожне з них несе в собі своє власне смислове наповнення. Зазначені дефініції введені в науковий обіг достатньо давно, але, дослідивши еволюцію, можна зробити висновок, що деякі поняття, наприклад, "партнерство соціальне", "партнерство державно-приватне" — ідентично нові.

Поняття "співробітництво органів місцевого самоврядування" слід розглядати з урахуванням філософського, політичного, соціального, психологіч-

ного, економічного аспектів його впливу на місцеву соціально-економічну систему.

З огляду на це пропонуємо наступне визначення поняття "співробітництво органів місцевого самоврядування з підприємницькими структурами з розв'язани екологічними проблем". У широкому розумінні — це добровільне об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування і підприємницьких структур, що базується на усвідомленні необхідності розв'язання спільних для всіх екологічних проблем території; у вузькому розумінні — процес вирішення як поточних, локальних, так і глобальних екологічних проблем території за рахунок об'єднання зусиль, ресурсів та розмежування відповідальності на основі спільних інтересів.

## ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Таким чином, ми досягли достатнього рівня спрощення та розкриття сутності понять "взаємодія", "співробітництво" та "партнерство", що дає змогу в подальшому дослідити можливості співробітництва органів місцевого самоврядування з підприємницькими структурами як комплексної категорії.

### Література:

1. Бабінова О.О. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю: теоретико-методологічний аспект: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 "Теорія і історія державного управління" / Бабінова О.О. — К., 2006. — 232 с.
2. Велков В.М. Взаємодія влади та бізнесу на регіональному рівні: стан і шляхи вдосконалення / В.М. Велков // Теорія та практика державного управління. — 2010. — Вип. 2 (29). — Режим доступу: [www.kbuara.kharkov.ua/e-book/trpdu/2010-2/index/html](http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/trpdu/2010-2/index/html)
3. Державне управління та державна служба: словник-довідник / уклад. О.Ю. Оболенський. — К.: КНЕУ, 2005. — 480 с.
4. Економіка від а до я: понятійно-термінолог. слов. / О.В. Куроченко, М.А. Копнов, В.П. Сладкевич та ін. — К.: ДП "Видав. дім "Персонал", 2008. — 368 с.
5. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна. — К.: НАДУ, 2010. — 820 с.
6. Козлов К.І. Державна політика соціальної безпеки: взаємодія органів влади і громадських організацій: дис. ... канд. наук. з держ. упр.: 25.00.01 "Теорія і історія державного управління" / Козлов К.І. — Х., 2008. — 211 с.
7. Курбатова М.В., Левін С.М. Преобладание иерархического типа взаимодействия власти и бизнеса как проявление зависимости от прешествующего развития / М.В. Курбатова // Интернет-конференция. — Режим доступа: <http://www.ecsocman.edu.ru/db/msg/211519>
8. Москаленко В.В. Соціальна психологія: підручник / В.В. Москаленко. — К.: Центр навч. л-ри, 2005. — 624 с.
9. Мусієнко М.М. Екологія. Охорона природи: словник-довідник. М.М.

Мусієнко, Серебряков В.В., Брайон О.В. — К., Т-во "Знання", КОО, 2002. — 550 с.

10. Надрага В.І. Взаємодія владних структур, політичних і громадських організацій як засіб підвищення ефективності управління на регіональному рівні: дис.канд. наук з держ. управ.: 25.00.02 "Механізми державного управління" / Надрага Василь Іванович. — К., 2003. — 245 с.

11. Никитаева А.Ю. Система взаимодействия государства и бизнеса в региональной экономике: концептуальный подход и инструментальные составляющие / А.Ю. Никитаева. // Экон. вестн. Ростов. гос. ун-та. — 2006. — Т. 4. — № 3. — С. 140—145. — Режим доступа: <http://www.ecsocman.edu.ru/data/080/883/1219/journal4.3-14.pdf>

12. Новая философская энциклопедия: в 4 т. / Ин-т филос. РАН: Нац. обществ.-науч. фонд; науч.-ред. совет: предс. В.С. Степин, замест. предс.: А.А. Гуситнов, Г.Ю. Семигин, уч. секр. А.П. Огурцов. — М.: Мысль, 2010. — Т. I. — 744 с.

13. Плотніков О.В. Фінансовий менеджмент у транснаціональних корпораціях: навч. посіб. — К.: Кондор, 2004. — 252 с.

14. Политическая энциклопедия: в 2 т. Т 1 / обществ.-науч. фонд; рук. проекта Г.Ю. Семигин; науч.- ред. совет: пред. совета Г.Ю. Семигин. — М.: Мысль, 1999. — 750 с.

15. Политическая энциклопедия: в 2 т. — Т 2 / обществ.-науч. фонд; рук. проекта Г.Ю. Семигин; науч.- ред. совет: пред. совета Г.Ю. Семигин. — М.: Мысль, 1999. — 701 с.

16. Птахіна О.М. Сутнісні характеристики феномену "взаємодія" / О.М. Птахіна. — Режим доступу: [http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Pfto/1009\\_5/files/ped905\\_32/pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/1009_5/files/ped905_32/pdf)

17. Свеженцева Ю. Що таке партнерство і як його вимірювати: концептуальні та операціональні аспекти соціального феномена / Ю. Свеженцева // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2006 — № 2. — С. 133—148.

18. Сурмін Ю.П. Концепція системи взаємодії органів державної влади із суб'єктами громадянського суспільства / Ю.П. Сурмін // Проблеми трансформації системи державного управління в умовах політичної реформи в Україні: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 трав. 2006 р.: у 2 т. / За заг. ред. О.Ю. Оболенського, В.М. Князева. — К.: Вид-во НАДУ, 2006. — Т. I. — С. 346—350.

19. Сучасний словник із суспільних наук / За ред. О.Г. Данильєна, М.І. Панонова. — Х.: Прапор, 2006. — 432.

20. Економічна енциклопедія. — Т. 3 "П—Я". — К.: Видав. центр "Академія", 2002.

21. Шамхалов Ф.И. Государство и экономика: власть и бизнес / Ф.И. Шамхалов. Отд. экон. РАН; науч.-ред. совет изд-ва "Экономика". — М.: ОАО "Изд-во "Экономика", 1999. — 414 с.

22. Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://politicword.info/word/Vzamorodja-1158/html>

23. Електронний ресурс. — Режим доступу: [uk.wikipedia.org/wiki/Екологічна\\_проблема](http://uk.wikipedia.org/wiki/Екологічна_проблема)

Стаття надійшла до редакції 10.11.2010 р.